

IV.

To Breve fra Biskop Tetens til Biskop Münter.*Ved Th. Hauch Fausbøll.*

I den Münterske Brevsamling i Rigsarkivet findes fire Breve fra Stephan Tetens (f. 1773 † 1855), der siden 1819 var Biskop paa Als, til hans Kaldsfælle, den lærde Fr. Münter paa Sjælland⁴⁾. De to af dem ere af privat Indhold og have kun Betydning som Vidnedsbyrd om det personlig fortrolige Forhold, der bestod mellem Bisperne; de to andre ere derimod af særlig Interesse, fordi de indeholde en Bekræftelse fra Tetens' egen Haand paa, at han var Rationalist, og tillige viser, hvorledes Münter og Tetens ved deres litterære Virksomhed stadig har søgt hinandens Raad og Bi-

⁴⁾ Jvf. Biogr. Lexik. XII, 25 ff.

stand. Desværre er Biskop Tetens' Brevsamlinger, hvori sikkert fandtes meget værdifulde Ting, bl. a. to egenhændige Skrivelser fra Christian VIII, ved misforstaaet Pietetshensyn blive tilintetgjorte, en Sammenligning med Biskop Münters Skrivelser kunde ellers have været af ikke liden Interesse.

Med Hensyn til de i Brevene nævnte Bøger findes de alle opførte hos Erslew i hans Forfatterleksikon; da deres Titler ere meget lange, er de ikke her nævnte i Noter:

1.

Høitagede, inderlig elskede Biskop!

Hoslagt sender jeg Dem tvende af det N. T. Bøger, som jeg, som et Forsøg og til en Prøve, har bearbejdet i dansk Omskrivning, i det Haab, derved at gavne den almindelige i de hellige Skrifter uindviede Læsere, som i en saadan Omskrivning vilde finde en Veiledning til at fatte og forstaae den hellige Bogs vanskelige Steder. Gid dette mit Forsøg maatte vinde Deres Bifald! Som Deres erkjendtlige Discipel vender jeg mig tillidsfuld til min høiagtede Lærer¹⁾ og beder om Deres uforbeholdne Dom over Arbeidet; ei forlanger jeg af Dem enkelte Bemærkninger over enkelte Steder — thi det vilde røve Dem af Deres Tid — men ikkun Deres Dom i Almindelighed, om De anseer det for gavnligt for vort christelige Samfund, at det N. T., saaledes efter de i Prøven fulgte Grundsatninger bearbejdet, blev almindelig som Folkebog blandt menig Mand, og om De altsaa vilde tilraade mig, paa den begyndte Vei, at fortsætte Arbeidet; min dybe og grundede Hoiagtelse for Deres Dom gjør, at jeg længselfuld seer den imøde. — Min viste Rationalisme og fulgte historisk-grammatiske Interpretation lade mig natuurligviis fra Pøbeltheologernes Side vente de plumpeste, feieste, ærerørige Anfald, men dem ændser jeg ikkun lidet; ikkun de kyndige, oplyste, redelige, humane Lærdes Dom kan lede min Mening og virke paa den

¹⁾ Fra sin Studietid ved Københavns Universitet mindedes Tetens særlig med Taknemlighed Balle, Horneman, Moldenhawer og Münter (jvf. hans Autobiografi i det ved hans Bispevielse af Münter udgivne Program).

Bestemmelse, jeg skal tage. — Sikkert havde jeg ventet allerede for 5 à 6 Uger siden at kunne have sendt hoslagte Forsøg, og jeg har af den Aarsag opsat saa længe at besvare D. H. officielle Skrivelse til mig angaaende Udarbeidelsen af Harald Klaks Daab historisk udviklet. — Naar jeg ganske og aldeles erkjender, at Ingen, Ingen er dette Arbeide saa fuldelig voxen som Sjællands grundlærde Biskop, saa er jeg ei ubeskeden nok til at troe at kunne forøge Arbeidets Værd ved et meddelt Raad eller tilføiet Tanke. Omnia ex Se ipso tanquam fonte limpидissimo sumuntur.

Anbefalende mig, ædle Biskop! til Deres kjærlige Erindring er jeg med den sandeste og inderligste Høiagtelse

Kettinge Bispegaard

Deres ærbødigst hengivne

d. 30. Sept. 1825.

Tetens.

2.

Min forbindtligste Tak modtage De herved, ædle Biskop! for de mig tilstillede 2 Skrifter, Symbolæ ad interpretationem Evangelii Johannis og Deres nylig holdne Jubel- og Kirkevielses-Taler, som jeg begge med megen Interesse har læst. Fremdeles bringer jeg Dem min oprigtige Tak for den Humanitet, med hvilken de modtog mine Bemærkninger ved epistola encyclica; De har ei paa nogen ædlere Maade kunnet vise denne end just ved at bringe dem i Anvendelse, saa lidet betydende jeg end følte, at de i sig selv vare. Hyrdebrevets 7de og 8de §§ have behaget Mange og ville vist ogsaa i Udlandet hos de liberale Theologer finde megen Bifald; et Exemplar er allerede her fra Als bortsendt til Schulthes i Zürich, som vist vil hæderlig omtale denne Sag i sine Neueste theologische Annalen, med hvis første Stykke han iøvrigt ikke synes mig at have debuteret godt. Men hvad vil man her og der dømme om vor ædle Adler¹⁾, som har medunderskrevet epistola encyclica og tillige i Zehnter Jahresbericht d. S. H. Bibelgesellschaft lader udgaae og skrive p. 68: „die bedeutsame Coalition

¹⁾ Orientalisten, Generalsuperintendent Jacob Georg Christian Adler (1756—1834), hvis Anseelse paa denne Tid var stærkt paa Retur (jvf. Blogr. Lexik. I, 101 f.).

des Pabstes, des Sultans und des Rationalismus gegen die Verbreitung der Bibel.“ Det er virkelig harmfuldt at læse, og det er, formoder man, concipert af Callisen¹⁾. Vi vide jo vel, at den hæderlige Adler ikke billiger sligt i sit Hjerte, og det er sandsynligt, at han enten slet ikke har læst Rapporten eller har overseet denne Passus; men dette er høist uforsigtigt, naar han veed, med hvilken Aands Børn han har at gjøre.

Min Lovtale over Anscharius, som jeg i disse Dage har ladet Deres Høiærværdighed tilstille, vilde jeg kun ønske maatte nogenlunde tækkes Dem, den er bleven paa mange Steder vanskabt ved urigtig Punctuation og ved mange slemme Trykfeil. Altfor silde besluttede jeg mig til at lægge Haand paa dette Arbeide, saa at jeg fast daglig maatte afsende Manuskript uden at kunne uno tenore gjennemlæse først alt selv, hvorved jeg vel og er kommen til paa flere Steder at krenke Enhedens Regel. Jeg tænkte aldeles ikke derpaa, førend jeg modtog fra Dem epistola encyclica til Gjennemsyn og ved den Leilighed gjennemlæste Anscharii Liv af Rimbart hos Langebek.

Jubelfesten er her, saa vidt jeg har erfaret, høitideligholdt overalt med megen Deltagelse.

Næst Forsikkring om den sandeste og dybe Høiagtelse er jeg, ædleste Biskop!

Kjettinge Bispegaard
d. 19 Mai 1826.

Deres
ærbødigst hengivne
Tetens

¹⁾ Den senere Generalsuperintendent Christian Friederich Callisen (1777—1861) jvf. Biogr. Lexik. III, 341 f.